

УДК: 687.1:[7.067.26+687.016]

ДОСЛІДЖЕННЯ ХУДОЖНЬО-КОМПОЗИЦІЙНИХ ХАРАКТЕРИСТИК ТУРЕЦЬКИХ ОРНАМЕНТІВ ТА ЇХ ЗАПОЗИЧЕНЬ У КРИМСЬКОТАТАРСЬКОМУ ДЕКОРАТИВНО-УЖИТКОВОМУ МИСТЕЦТВІ

Студ. О. Плаксій, гр. МгДк2-18
Науковий керівник доц. Кокоріна Г.В.
Науковий керівник доц. Кудрявцева Н.І.
Київський національний університет технологій та дизайну

Мета і завдання. Мета даної наукової полягає в аналізі засобів гармонізації в традиційному жіночому кримськотатарському костюмі в контексті проблем проектування сучасного одягу. В процесі дослідження були виконані наступні завдання: проаналізовано літературні джерела, візуальні та архівні матеріали; визначено типові ознаки кримськотатарського костюма та його складових елементів; виявлено знакову семантику та інформативність костюма; проаналізовано засоби дизайну кримськотатарського костюма, які відповідають сучасним модним трендам.

Об'єкт та предмет дослідження. Об'єктом дослідження в даній роботі являється процес гармонізації традиційних елементів структури жіночого кримськотатарського костюма. Предмет дослідження – артефакти історії кримськотатарського жіночого костюма, речові, фотографічні та текстові джерела.

Наукова новизна та практичне значення отриманих результатів. Новизна даного наукового дослідження полягає у систематизації знань про художні засоби, якими традиційно користувалися кримські татари при створенні костюма. Практична цінність роботи пов'язана з можливістю використання отриманих результатів в ході розробки сучасного модного одягу.

Результати дослідження. Традиційний одяг кримських татар розвивався впродовж багатьох століть, пройшовши етапи формування, трансформації та удосконалення, сформувавшись до середини XIX століття в єдиний костюмний комплекс. Етнографи виділяють дві основні етнічні групи кримських татар: гірничо-прибережну групу і степову. Перша група була довгий час пов'язана з різними народами, що жили на південному березі Криму: турками, греками, болгарами, вірменами. Тут сформувався єдиний тип одягу, характерний для всього східного узбережжя Середземного моря, так зване «левантійське плаття». Костюм степних кримських татар відрізнявся більш архаїчними формами. Але з кінця ХУІІІ ст. кордони між двома етнічними групами (степових і гірничо-прибережних татар) стали стиратися, що стало наслідком декількох хвиль переселень, в основному, степових татар до Туреччини на Балкани.

Основу жіночого костюма становили широка полотняна сорочка-сукня **тюб кольмек** тунікоподібного крою та широкі штани. Поверх сорочки надягалось розпашну сукню - **чабулу антер**, часто декоровану золотим галуном по горловині та низу, з довгим вузьким рукавом, низ якого прикрашався золотою вишивкою. Глибокий виріз сукні закривала спеціальна деталь - **кокуслюк**, на яку нашивали золоті монети або прикрашали іншим способом. Обов'язковими елементами костюма були головні убори: у дівчат та молодих жінок - невисокі конусоподібні шапочки **фес** з різними прикрасами, поверх яких надягали легкі, довгі шарфи **фірланта**. Жінки зрілого віку пов'язували голову хусткою, поверх якої накидали довге головне покривало **марама**. Спеціальне покривало **фередже**, яким

Сучасні матеріали і технології виробництва виробів широкого вжитку та спеціального призначення

Художнє моделювання костюма

мусульманська жінка зобов'язана була закритися від зовнішнього світу, у кримських татарок представляло собою накидку білого кольору.

Зимовим одягом кримським татаркам служили короткі вишиті курточки **салта марка**, або курточки з хутряною обробкою **тончук** (в святкових випадках), а також повсякденні теплі хустки **шал**.

Силует традиційного жіночого костюма був Х - подібним, тобто з фіксованою лінією талії, що досягалося як спеціальним кроєм сукні, так і обов'язковим поясом з ювелірними пряжками.

Рис. 1. Фотографія початку ХХ-го ст. Бахчисарай

Рис.2. Кримська татарка.
Художник
О. Федорук

Рис. 3. Костюм кримської татарки. Ханський палац, Бахчисарай

Рис.4. Елементи декорування кримськотатарського жіночого костюма: прикраси до головного убору, манжети с шитвом, ювелірний пояс

**Сучасні матеріали і технології виробництва виробів
широкого вжитку та спеціального призначення**
Художнє моделювання костюма

Такий принцип формування ансамблю створював образ жінки як зразка чистоти, покори, працьовитості та граціозності. Костюм був продуманий до дрібниць, в ньому все відповідало різноманітним і важливим вимогам: релігійним, статусним, гендерним, естетичним та утилітарним.

Східна тематика в сучасному дизайні костюма залишається актуальною вже багато сезонів. Одна з причин такого стійкого інтересу полягає в органічності художньо-композиційних засобів створення гармонійного образу і умов життя, для якого цей костюм призначений. На фоні втрат розуміння жіночої природи та традиційного сприйняття її потреб звернення до східних етичних та естетичних цінностей має переконливий сенс.

Висновки. Жіночий костюм кримських татар сформувався в закінчений гармонійний ансамбль у середині XIX століття. Він складається з елементів нижнього та верхнього одягу, призначеного для повсякденності або до свят та релігійних ритуалів. Важливу символічну роль в костюмі виконували головні убори, доповнення та прикраси. Кримськотатарський костюм формувався під впливом різних історичних обставин і як результат активних етнічних контактів з народами Близького Сходу, Середземномор'я та Європи. З позицій сучасних стандартів проектування одягу, костюм кримських татар приваблює своєю ергономічністю, лаконізмом форми, виразним ручним декором. Тема кримськотатарського костюма майже відсутня в сучасному вітчизняному дизайні. Ця лакуна може бути заповненою за умов проведення ґрунтовних, орієнтованих на практичне використання наукових дослідженнях.

Ключові слова: кримськотатарський костюм, дизайн костюма, мода, проектування одягу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Акчуріна-Муфтієва Н. Символи в декоративному мистецтві кримських татар. *Мистецтвознавчі записки*. Київ, 2004. №5, С. 97-104.
2. Рославцева Л.И. Одежда крымских татар конца XVIII – начала XX в.– Москва: Наука, 2000. 104 с.
3. Прокурашко О. Кримськотатарське орнаментальне шитво: традиції та сучасність. *Етнічна історія народів Європи*. Київ, 2005. №18. С.60-65.